

02/2024

Eläketurvakeskuksen tutkimuksia

Tiivistelmä

Satu Nivalainen ja Sanna Tenhunen

Taloudelliset kannustimet vai työolot – Mikä saisi jatkamaan työssä pidempään?

**Kyselytutkimus vuosina 2019–2021 palkkatyöstä
vanhuuseläkkeelle siirtyneille**

Tutkimuksessa tarkastellaan, miten eläkkeelle jääminen oli ajoittunut vastikään palkkatyöstä vanhuuseläkkeelle siirtyneillä. Lisäksi kartoitetaan palkkatyöstä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden tietämystä eläkejärjestelmän taloudellisista kannustimista ja näiden kannustimien merkitystä eläkkeelle jäämisen myöhentämisessä. Tarkastelussa on myös erilaisten työnantajan toimintaan ja työoloihin liittyvien muutosten mahdollinen vaikutus työssä pidempään jatkamiseen. Myös tyytyväisyyttä eläkkeelle jäämisen ajankohtaan selvitetään.

Tutkimus perustuu Eläketurvakeskuksen vuonna 2022 tekemään Työstä eläkkeelle -kyselytutkimukseen, johon vastasi 3 378 vuosina 2019–2021 palkkatyöstä vanhuuseläkkeelle siirtynyttä (vastausaste 68 %).

Myönteinen kokemus työssä jatkamisen tuesta ja ikääntyneiden arvostuksesta yhteydessä hieman myöhäisempään eläkkeelle jäämiseen

Eläkkeelle jäämisen ajoittumisen tarkastelu paljasti, että korkeasti koulutetut, julkisella sektorilla työskennelleet, suurempaa eläkettä saavat sekä hyväksi eläkettä edeltävän terveytensä ja jaksamisensa kokeneet vastaajat olivat jääneet eläkkeelle muita myöhemmin. Myös ylemmät toimihenkilöt ja ne, jotka eivät olleet parisuhteessa, olivat lykänneet eläkkeelle jäämistään muita useammin.

Eläkettä edeltävään työhön liittyvistä tekijöistä kokemukset siitä, että työpaikalla oli tuettu jatkamaan vanhuuseläkeikään asti ja ikääntyneiden työntekijöiden osaamista oli arvostettu, työaikojen joustavuus sekä hyväksi koettu työpaikan ilmapiiri olivat yhteydessä hieman myöhäisempään eläkkeelle jäämiseen. Sen sijaan kokemus siitä, että työ oli ollut liian kiireistä tai sitä oli ollut liikaa, työn henkinen tai fyysinen raskaus ja osaamisvaatimusten liiallinen lisääntyminen olivat yhteydessä aikaisempaan eläkkeelle jäämiseen.

Eläkkeelle siirtymisen taloudelliset vaikutukset tunnettiin hyvin, mutta vain harva koki niiden kannustaneen jatkamaan työssä pidempään

Lähes kaikki vastikään työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneet olivat selvittäneet eläkkeensä suuruuden ennen eläkkeelle jäämistä. Matalammin koulutetut ja pienempää eläkettä saavat olivat selvittäneet eläkkeensä määrän muita harvemmin. Myös eläkkeelle jäämisen lykkäämisen eläkettä korottava vaikutus ja elinaikakertoimen eläkettä pienentävä vaikutus tunnettiin hyvin. Yhdeksän kymmenestä kertoi tunteensa lykkäyskorotuksen vaikutuksen ja seitsemän kymmenestä arvioi tienneensä elinaikakertoimen vaikutuksesta. Miehet ja korkeampaa eläkettä saavat tunsivat molemmat tekijät muita paremmin. Korkeammin koulutetut tunsivat lykkäyskorotuksen muita useammin. Elinaikakertoimen vaikutus taas oli tutumpi alimmassa eläkeiässä eläkkeelle jääneille ja yksityisellä sektorilla työskennelleille.

Elinaikakerroin, eläkkeen aloittamisen lykkäämisestä tuleva lykkäyskorotus ja palkasta karttuva eläke olivat vaikuttaneet kannustavasti vain osalle vastaajista. Kolme kymmenestä kertoi palkasta karttuvan eläkkeen kannustaneen heitä lykkäämään eläkkeelle siirtymistä. Eläkkeelle siirtymisen myöhentämisestä saatava lykkäyskorotus oli kannustanut lähes yhtä montaa. Vajaa viidennes ajatteli elinaikakertoimen eläkettä leikkaavan vaikutuksen kannustaneen heitä jatkamaan työssä.

Erityisesti eläkkeelle jäämistä myöhemmäksi lykänneet, korkeampaa eläkettä saavat ja korkeammin koulutetut kokivat taloudelliset tekijät kannustaviksi. Myös miehille näillä tekijöillä oli merkitystä hieman useammin. Sen sijaan terveydentilansa tai jaksamisensa ennen eläkkeelle jäämistä heikommaksi kokeneet sekä ne, jotka eivät olleet olleet tietoisia elinaikakertoimen tai lykkäyskorotuksen vaikutuksesta, arvioivat taloudellisten asioiden kannustaneen heitä myöhentämään eläkkeelle siirtymistä muita harvemmin.

Vajaa kolmannes ajatteli, että työnantajan kannustus, paremmat johtamistavat ja ikääntyneiden kokemuksen arvostus olisivat todennäköisesti saaneet jatkamaan työssä pidempään

Työnantajan kannustus jatkamaan työssä pidempään sai työhön liittyvistä tekijöistä eniten kannatusta työssä pidempään jatkamisen keinona. Vastikään työstä eläkkeelle siirtyneistä 30 prosenttia ajatteli, että tämä olisi todennäköisesti saanut jatkamaan työssä pidempään. Hieman muita useammin näin arvioivat ne, jotka olivat tunteneet eläkettä edeltävän jaksamisensa kohtalaiseksi tai huonommaksi ja muita harvemmin alimmassa vanhuuseläkeiässä eläkkeelle jääneet ja perusasteen koulutetut. Omaan ryhmäänsä erottuivat ne, jotka olivat kokeneet, että eläkettä edeltävällä työpaikalla

ei ollut tuettu jatkamaan vanhuuseläkeikään asti. He olivat huomattavasti muita useammin sitä mieltä, että työnantajan kannustus olisi luultavasti saanut jatkamaan pidempään.

Lähes 30 prosenttia vastaajista arvioi, että johtamistapojen parantaminen ja ikääntyneiden kokemuksen arvostaminen olisivat todennäköisesti saaneet heidät jatkamaan työssä pidempään. Ne, jotka olivat kokeneet eläkettä edeltävän terveytensä tai jaksamisensa kohtalaiseksi tai huonommaksi ja naiset olivat useammin tätä mieltä. Sen sijaan suurempaa eläkettä saavat kokivat hieman harvemmin, että näillä tekijöillä olisi ollut vaikutusta. Lisäksi perusasteen koulutetut arvioivat johtamistapojen parantamisen kannustavaksi harvemmin, kun taas julkisella sektorilla työskennelleille tällä olisi ollut merkitystä useammin.

Eriyisen usein johtamistapojen parantaminen olisi kannustanut jatkamaan työssä niitä, jotka olivat kokeneet, että eläkettä edeltävä työ ei ollut ollut hyvin johdettua. Ikääntyneiden kokemuksen arvostamisella olisi puolestaan ollut erityisen paljon merkitystä niille, jotka olivat kokeneet, että työpaikalla ei ollut arvostettu ikääntyneiden osaamista.

Työmäärän ja kiireen vähentäminen sekä kevyemmät työtehtävät olisivat todennäköisesti kannustaneet neljäsosaa jatkamaan pidempään

Neljäsosa eläkkeelle siirtyneistä vastasi, että työmäärän ja kiireen vähentäminen olisi todennäköisesti kannustanut jatkamaan pidempään. Työtehtävien muuttaminen ja keventäminen sai lähes yhtä paljon kannatusta. Näillä tekijöillä olisi ollut useammin merkitystä eläkettä edeltävän terveytensä tai jaksamisensa kohtalaiseksi tai huonommaksi tunteneille, alimmassa vanhuuseläkeikässä tai sen tuntumassa eläkkeelle jääneille, naisille, julkisella sektorilla työskennelleille ja pienempää eläkettä saaville. Perusasteen koulutetut ajattelivat työmäärän ja kiireen vähentämisen vähemmän kannustavaksi työssä jatkamisen kannalta.

Eriyisen suuri merkitys työssä jatkamiseen työmäärän ja kiireen vähentämisellä olisi ollut niille, jotka olivat kokeneet, että eläkettä edeltävä työ oli ollut liian kiireistä tai että sitä oli ollut liikaa. Työtehtävien muuttaminen ja keventäminen olisi puolestaan kannustanut selvästi muita useammin niitä, jotka olivat kokeneet, että työ oli ollut henkisesti tai fyysisesti liian raskasta.

Parempi työilmapiiri, työkyvyn tukeminen ja mahdollisuus osa-aikatyöhön olisivat todennäköisesti pidentäneet työuraa viidesosalla

Viidesosa vastaajista koki, että parempi työilmapiiri olisi todennäköisesti saanut jatkamaan työssä pidempään. Työnantajan toimet työkyvyn tukemiseksi koettiin merkityksellisiksi lähes yhtä usein. Eläkettä edeltävän terveytensä tai jaksamisensa kohtalaiseksi tai huonommaksi tunteneet, naiset ja pienempää eläkettä saavat olivat useammin tätä mieltä. Parempi työilmapiiri olisi vaikuttanut työssä jatkamiseen erityisen paljon niillä, jotka olivat kokeneet, että eläkettä edeltävän työpaikan ilma-
piiri ei ollut ollut hyvä.

Viidesosa kertoi myös, että mahdollisuus osa-aikatyöhön olisi todennäköisesti kannustanut jatkamaan työssä pidempään. Muita useammin osa-aikatyön kannustavaksi arvioivat ne, jotka olivat kokeneet eläkettä edeltävän jaksamisensa kohtalaiseksi tai heikommaksi ja muita harvemmin perusasteen koulutetut.

Joustavat työajat, varmuus työpaikasta ja osaamisen tukeminen olisivat vaikuttaneet työssä jatkamiseen vain harvalla

Vähiten kannatusta työssä pidempään jatkamisen keinoina saivat joustavat työajat, varmuus työpaikan säilymisestä ja osaamisen tukeminen koulutusta lisäämällä. Vain joka kymmenes ajatteli, että näillä tekijöillä olisi mahdollisesti ollut vaikutusta työssä pidempään jatkamiseen. Eläkkeelle jäämistä enemmän lykänneet ja pienempää eläkettä saavat ajattelivat näiden tekijöiden kannustavan useammin.

Joustavilla työajoilla olisi ollut useammin merkitystä niille, jotka olivat arvioineet eläkettä edeltävän jaksamisensa kohtalaiseksi tai huonommaksi ja jotka olivat kokeneet, että työajat eläkettä edeltävässä työssä eivät olleet joustaneet. Yksityisellä sektorilla työskennelleillä varmuus työpaikan säilymisestä olisi vaikuttanut julkisella sektorilla työskennelleitä useammin. Erityisen usein varmuudella työpaikan säilymisestä olisi ollut merkitystä niille, jotka olivat kokeneet, että työn jatkuvuus oli ollut epävarmaa. Osaamisen tukeminen koulutusta lisäämällä olisi ollut jonkin verran muita useammin merkityksellistä niille, jotka olivat kokeneet, että osaamisvaatimukset eläkettä edeltävässä työssä olivat lisääntyneet liikaa.

Valtaosa valitsisi saman eläkkeelle siirtymisen ajankohdan uudelleen

Vastikään työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneet olivat pääosin tyytyväisiä valitsemaansa eläkkeelle siirtymisen ajankohtaan: kahdeksan kymmenestä valitsisi saman ajankohdan uudelleen. Hieman useampi kuin joka kymmenes olisi kuitenkin jäänyt eläkkeelle myöhemmin. Näin ajattelivat erityisesti ne, jotka olivat jo muutenkin lykänneet eläkkeelle siirtymistään alimman eläkeiän yli.

Tieto taloudellisista kannustimista oli yhteydessä tyytyväisyyteen eläkkeelle siirtymisen ajankohdasta. Ne vastaajat, jotka eivät olleet tienneet elinaikakertoimen tai lykkäyskorotuksen vaikutuksesta, toivoivat muita useammin, että olisivat jääneet eläkkeelle myöhemmin. Myös ne vastaajat, jotka kokivat palkasta karttuvan eläkkeen, lykkäyskorotuksen tai elinaikakertoimen kannustaneen myöhentämään eläkkeelle siirtymistä, olisivat useammin valinneet myöhäisemmän eläkkeelle siirtymisen.

Taloudelliset kannustimet vaikuttavat työssä jatkamiseen osalla, mutta työuria voitaisiin pidentää myös työnantajien asenteita ja työoloja muokkaamalla

Taloudelliset kannustimet vaikuttavat eläkkeelle jäämisen ajoittumiseen osalla, mutta työurien pidentämisen kannalta myös työnantajien toiminnalla ja työoloilla on merkitystä. Tutkimuksen tulosten valossa tärkeitä asioita työssä jatkamisen näkökulmasta ovat erityisesti asenteisiin liittyvät tekijät: työnantajan kannustus työssä jatkamiseen,

paremmat johtamistavat ja ikääntyneiden kokemuksen arvostaminen. Myös työn kuormittavuuden keventäminen työmäärää ja kiirettä vähentämällä tai työtehtäviä muuttamalla ja keventämällä nousivat usein esiin vastauksissa. Lisäksi parempi työilmapiiri, mahdollisuus osa-aikatyöhön ja työnantajan toimet työkyvyn tukemiseksi olivat monelle tärkeitä työssä jatkamisen edellytyksiä.

Tulosten mukaan taloudelliset kannustimet vaikuttavat enemmän miehillä, suurempaa eläkettä saavilla ja hyväksi eläkettä edeltävän jaksamisensa tai terveytensä kokeneilla. Työhön liittyvät tekijät näyttävät tärkeinä vastakkaisilla väestöryhmillä. Naisilla, pienempää eläkettä saavilla ja heikentyneeksi eläkettä edeltävän jaksamisensa tai terveytensä tunteneilla lähes kaikki työnantajan toimintaan ja työoloihin liittyvät muutokset olisivat vaikuttaneet työssä jatkamiseen muita enemmän.

Työhön liittyvien tekijöiden kannustavuudessa ei ollut suuria eroja eläkkeelle jäämisen ajoittumisen suhteen, mutta alimmassa vanhuuseläkeiässä tai sen tuntumassa eläkkeelle jääneille työmäärän ja kiireen vähentäminen ja työtehtävien muuttaminen tai keventäminen olisi ollut jonkin verran muita tärkeämpää työssä jatkamisen kannalta. Nämä asiat korostuivat myös julkisella sektorilla työskennelleillä.

Erityisen usein työnantajan toimintaan ja työoloihin liittyvät muutokset olisivat kannustaneet työssä jatkamiseen niitä, jotka olivat kokeneet, että tilanne eläkettä edeltävässä työssä kyseisen asian suhteen ei ollut ollut paras mahdollinen. Esimerkiksi työnantajan kannustus jatkamaan olisi ollut huomattavan usein merkityksellistä niille, jotka olivat kokeneet, että työpaikan tuessa vanhuuseläkeikään saakka jatkamiselle oli ollut puutteita.

Työurien pidentämisen näkökulmasta olisi perusteltua rohkaista työnantajia muokkaamaan asenteita, työoloja ja muita työhön liittyviä tekijöitä siihen suuntaan, mikä on eläkeikää lähestyville työntekijöille tärkeää. Soveltuvissa olosuhteissa moni olisi mahdollisesti valmis jatkamaan työssä pidempään.

Taloudelliset kannustimet vai työolot – Mikä saisi jatkamaan työssä pidempään?

Kyselytutkimus vuosina 2019–2021 palkkatyöstä vanhuuseläkkeelle siirtyneille

Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 02/2024

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-691-367-7>

www.julkari.fi > Eläketurvakeskus > Julkaisut

ISBN 978-951-691-367-7 (PDF)

ISSN 1798-7482 (verkkajulkaisu)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus
00065 ELÄKETURVAKESKUS
Puhelin 029 41120
Faksi 09 148 1172

Pensionsskyddscentralen
00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN
Telefon 029 41120
Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions
FI-00065 Eläketurvakeskus
Finland
Phone +358 29 41120
Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi
> julkaisut